

‘İstanbul senin, karar senin’ ve ‘Başkent senin, karar senin’

Belediyelerin 'katılım' istediğini inandırıcı bir varsayım olarak kabul edebiliriz. Ancak katılımdan ne anladıkları, bunun süreçleri ve sonuçları üzerine yeterince düşünerek ve planlama yaparak iş gördüklerini söylemek zor.

Akın Atauz

29/05/2021

aatauz@yahoo.com

Kentlerde sadece kentin yönetimi için değil, bütün kentliler için, örgütlenen ya da sadece bir araya gelen hemşeriler için demokrasinin ve bu demokrasinin nasıl bir demokrasi olduğu, demokrasinin niteliklerinin ne kadar önemli olduğu, iklim değişimlerine karşı ya da çok daha küçük çevresel bir sorun için bireysel boyutun biraz ötesinde bir şeyler yapamaya çalışan herkes için bu konuların nasıl anlamı olduğu üzerine tartışıp-duruyoruz.

Demokrasi, kentsel demokrasi, kentin demokratik yönetimi, katılım ve katılımcı demokrasi terimlerine hemen hemen hiç kimse yabancı değil. Bu terimleri/ kavramları, herkes duydu. Ama bu kavramlar ne ifade ediyor? Bu kavramları gündelik yaşamın içinde nasıl işler hale getireceğiz?

Temel soru bu. **Türkiye**’nin iki büyük kentinin yönetimi de bu sorular/ kavramlarla ilgili. Kararı biz kentlilere bıraktıklarını söylüyorlar. Bu çok iyi bir şey ve bunu bilmek kentliler olarak bizleri rahatlatıyor. Rahatlamak da iyi bir şey. Başlıktaki iki kavrama ya da slogana biraz yakından bakarak ne bu rahatlamayı bozmak ne de bu çabayı göstermeye istekli olan belediye yönetimlerinin yaptığı işleri, çabalarını küçümsemek, onları gücendirmek

istiyorum. Her şeye durmadan, “olmamış”, “öyle olmaz”, “nasıl yapılacağını bilmiyorsunuz”, “bilmediğiniz işleri yapacakmış gibi bir kandırmacaya girmeyin” vb. türü sözlerle olumsuz yaklaşmak da istemiyorum.

İçi boş, anlamı bilinmeyen ‘katılımcılık’ kavramı

Aslında katılımcı bir demokrasi kentlerde nasıl kurulabilir ve işletilir, bunun bütün kent yönetimini kapsayacak bir ölçekte düzenlenmesi nasıl olası olur ya da kaba da olsa bununla ilgili tutarlı bir öneri geliştirilebilir mi, bunları ben de bilmiyorum. Ama bildiğim, bu doğrultudaki çabalar için eleştirel bir yaklaşıma gereksinim olduğu. Bu sorun üzerinde düşünmeye ve öneriler geliştirmeye, daha gösterişsiz ve bilmediklerimizi bilerek, yaklaşmak gerektiği...

Yapmak istediğim, gerçekten yaşadığımız şu momentte, belki de tek umudumuz olan büyük kent yönetimlerini ve yöneticilerini utandırmak ve kırmak değil. Sadece, söylemde açıkça görülmekte olan sorunlara işaret etmek... Eğer kavramların içlerinin nasıl doldurulacağı bilinmiyorsa ya da o kavramla ilgili arayışlar sürmekteyse, o kavramın anlamını biliyormuş gibi, hangi tür eylemlere/ sonuçlara karşılık olduğunu hesaplayarak konuşuyormuş gibi yapmamalıyız.

Bu terimler/ kavramlar bakımından kent yöneticilerinin, hatta belki pek çok diğer yöneticinin ve örgütçünün çok rahat kullandığı “katılım” kavramı gerçekten çok sorunlu bir sıklıkla karşımıza çıkıyor. Kentte katılım/katılımcı demokrasi kavramlarını anlamlı bir tanıma/ işlevsel bir eyleme dönüştürmek için hepimizin çaba göstermesine gereksinim var. Ama içi (şimdilik) boş bu terimi, sanki biliyormuş/ uyguluyormuş gibi davranırsak, katılımı gerçekleştirme çabasına katkıda bulunmak zorlaşıyor. Terimi çoğu kez, en eski terimle bir “mugalata” biçiminde kullanıyoruz. **TDK**, “mugalata” için “yanıltıcı/

yanıltmak amacıyla” karşılıklarını veriyor. Bunun bile kırıcı olabileceğini düşünerek, katılımı bir “retorik” olarak kullanıyoruz ifadesi belki biraz daha uygun olacak. Söylediklerimi somutlamak için, **İstanbul** ve **Ankara** Belediye yönetimlerinin yakın zamandaki **UİP** (İstanbul Ulaşım Platformu) ve **Başkent Mobil** düzenlemelerini tanıtımı, bu terimi nasıl kullandıklarıyla ilgili örnekler, aşağıda yer alıyor:

Ankara Büyükşehir Belediyesi’nin açıklamasının başlığı şöyle: “Yavaş dijital dönüşümü başlattı: Söz hakkı senin Ankara.”

Yavaş’ın konuşmasından cımbızlayarak, bir-kaç kavramın altını çiziyorum:

“Katılımcı demokrasi anlayışı doğrultusunda hazırlanan Başkent Mobil...

“Hazırsak başlayalım... Artık Ankara’yı Ankaralılar yönetmeye başlamıştır. Kentin dört bir yanından yükselen ‘Başkent senin, karar senin’ sesleri, yeni bir dijital dönüşümün habercisidir.

“Artık dijital katılımcılık ile bütçeyi yönetecek, yaşadığınız şehrin projelerini belirleyeceksiniz.

“... temel istekleri ve ihtiyaçlarının ne olduğu tespit edilebilecek hem de kendi bölgelerinde bulunan bir araziye ne yapılacağına kendileri karar verebilecek.

“Gençlerin kendi mahalle ve ilçelerinde küçük gruplar oluşturarak kent yönetimine katılmaları ve söz sahibi olmalarını sağlamayı amaçlayan Büyükşehir Belediyesi...

“Söz Hakkı ve Başkent Genç platformları üzerinden tüm Ankaralıların fikir, öneri ve taleplerini iletmelerini sağlayacak.”

<https://twitter.com/mansuryavas06/status/1394889074469711874>

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin uygulamaya başladığı İUP modeli, Taşıma Dünyası Haberleri’ne göre, İBB Ulaşım Platformu’na (paydaşlara sunulacak geniş tabanlı bir platform/UİP) meslek örgütleri davet ediliyor ve çalışmaların ortaklaşa stratejik hedeflerini belirlemekten sorumlu olanlar şöyle sıralanıyor:

Üst kurulda İBB başkanı sekreteri yardımcısı bulunuyor. *(Demek bir üst kurul var ve nasıl kurulduğu, kimlerden oluştuğu, yetkilerinin ne olduğu açıklanmıyor ama her şey saydam ve demokratikmiş, bürokrasi yokmuş gibi, okumaya devam edelim.*

İlk toplantı (trafik sorunun çözümü için) İBB Genel Sekreter Yardımcısı başkanlığında yapılmış ve toplantıda bulunanların listesi şöyle *(durumun saçmalığına ya da tuhaflığına biraz daha vurgu yapmak için alfabetik olarak yazıyorum ve bazı kısaltmaların anlamını da bilmiyorum):*

- İBB ilgili birim yöneticileri
- İSTAB
- İstanbul Taşımacılar birliği
- İSTESOB
- Meslek örgütü yöneticisi
- Otobüsçüler Federasyonu
- Sokak Bizim Derneği
- Şehir Hatları Temsilcisi
- Taksiciler Esnaf Odası
- TOBB Kamyon Taşımacılığı Sektör Meclisi Başkanı
- TOFED
- TTDER (Turizm Taşımacıları Derneği)
- Ulaşım AŞ
- Yaya Derneği

“İstanbul senin, karar senin” mottosuyla, İBB farklı görüş ve önerilerin bir araya gelmesine olanak tanımak...

“Ortak, şeffaf, eşitlikçi bir platform üzerinden ve karşılıklı anlayış ve iş birliği...

“İBB tarafından benimsen katılımcı ve kapsayıcı İstanbul vizyonunun, ulaşım alanında tesis edilmesi ve paydaş ve vatandaş katılımını önemseyen İUP...

“demokratik, katılımcı, kapsayıcı, yapıda olması için... İBB kolaylaştırıcılık rolünü üstleniyor.

“Her vatandaşın katkı sunabileceği, geniş tabanlı...

“Politika ve uygulamalardan doğrudan etkilenen vatandaşların da katılımı...”

Bu açıklamalar üzerinde düşünmeye başlasak, “**Başkent Genç**” modülünün nasıl bir anlamı olabilir? Projeleri kim seçecek, seçim ölçütleri neler olacak? Projelerin bütçe sınırları olacak mı vb. Elde ne kalıyor? Pazar ekonomisinin mantığıyla ve proje rekabetiyle “gençlere katılımı” öğretmek. Bu anlamıyla katılım, zaten pazar ekonomisinin kuralları geliştiğinden beri pazara katılmak ve böylece pazar ekonomik sistemini var etmek biçiminde her zaman var oldu.

Yanıtsız sorular

“**Söz Hakkı**” platformu, katılımcılıktan daha çok bilgi alma, danışma ve belki bazı acil durumları bildirme merkezi gibi mi anlaşılmalı? Yerel bilgi dijital bir platformda toplanıyor (“tespit ediliyor”). Toplanan bu bilgiye kim sahip olacak? Nasıl bir otorite ya da yapı? Bu bilgiyi ne yapacak? O yerel bilgiye göre, o yerele en uygun olacak olan projelerin geliştirilmesini mi sağlayacak? Yoksa gelen öneri/ soru hatta projeleri o yerel bilgiler çerçevesinde değerlendirme yaparak bir karar mı üretecek? Bu dijital proje,

potansiyel bir yarardan çok bir risk mi? **İMG** gibi biri belediye yönetiminde olursa proje ona “koz” sağlamak bakımından işlevsel olabilir mi? Burada, gerçekten dijital demokratik bir dönüşüm çıkar mı?

Diğer taraftan katılım nedir?/ Kentliler nasıl katılacak?/ Katılımcı karar süreçleri nasıl tanımlanıyor vb., bunlar belirsiz, bunlara dair hiçbir açıklama görünmüyor.

Mansur Yavaş (14 Şubat 2020’de başka bir konuşmada) katılımın teknik/ teknolojik bir süreç olmadığını (“Akıllı Belediye uygulaması sadece bir teknolojik dönüşümü işaret etmemektedir. Bundan daha da önemlisi yerel demokrasi açısından önemli bir devrime de kapı aralamaktadır”) söylüyor, ama katılım süreçlerinin işleyişi, vetoların yaratabileceği tıkanıklar, ortaya çıkabilecek bürokrasi, gerekli olabilecek zaman (ya da karar alabilmek için gereken zamanın artması), uzmanlık gerektiren kararların nasıl alınacağı (ki neredeyse bütün kararların bu nitelikte olduğu söylenebilir), eğer uzmanlık kararlarında ayrı bir yaklaşım izlenecekse karara yönelik süreçlerin sınıflandırılması ve ayrı karar alma kurallarının tanımının ne olacağı vb. türü sorunların (ya da durumların) hiç birinin düşünülmediği anlaşılıyor.

İstanbul’da ulaşım sorununda ise, İBB gerçekten doğrudan etkilenenlerin sesinin duyulmasını istiyor olabilir, ama İUP bunu sağlayacak bir yapı/ mekanizma olabilir mi? İstanbul’da ulaşımdan etkilenenlerin sayısı ne kadardır? Yaklaşık milyonlarla ifade edilebilir her halde, ama sermaye kesiminin, akademisyenlerin, meslek örgütü temsilcilerinin, meslek odalarının ve Belediye ilgili birimlerinin sayısı ne kadardır? Ancak binlerle ifade edilebilir. Platformun kompozisyonuna baktığımızda gördüğümüz ise, temsil oranlarının tam tersi olduğu değil mi? “Eşitlikçilik isteyen her vatandaşın katkı sunabileceği, geniş tabanlı, katılımcı” yapı bu mu? Bu bir, sermayedarlar/ uzmanlar platformu değil mi?

Platform için doğru oranların bulunduğunu varsayalım; ulaşım ile ilgili sorunları olan herkes “katılımcı İUP’e” katılabilecek mi? Katılsalar, bu platformda karar nasıl alınacak? Karar alınsa, nasıl uygulanacak? Uygulamaların (ekonomik, toplumsal, finansal ekolojik vb.) maliyetini kim üstlenecek? vb.

Aslında İUP'e dair o kadar çok soru ve söylenecek eleştirel söz var ki burada kesmek daha iyi olacak. İUP için "katılımcı" kavramını "retoriksel" olmadan kullanabilmek için, hem katılım kavramının ne olduğunun sorun edilmesi, hem de bir çok açıklamanın yapılması gerekirdi.

İstek var ama...

Yine de bu ifadeler, belediyenin katılımcı demokrasi anlayışı olduğunu, kenti kentlilerin yönetmesini, bütçesini yönetmesini, projeleri belirlemesini, gençlerin mahallelerinde örgütlenerek hem proje geliştireceklerini ve (seçilen!) projelerinin uygulanacağını, yönetime katılacaklarını, hemşerilerin kendi bölgelerindeki araziye ne yapılacağını kararını verebileceklerini vb. söylüyor.

Belki bazı durumlarda belediyeler (belki kötü niyetle ve aldatmaca/ uyutmaca amaçlı olmayan bir biçimde) katılımcı karar alınmasını istedikleri bazı durumları ve projeleri ayırıyorlar ve bunları topluma/ hemşerilere sunarak katılımcı deneyimler elde etmek istiyorlar (ya da bu kavramı kötüye kullanarak, politik bir manevra alanı yaratıyorlar). Ama bunların nasıl olabileceğini, bu mekanizmaların her birinin işleyebilmesi için ne tür kurallar, sınırlar, örgütsel yapılar gerektiği, bu örgütlerin kimlerden oluşacağı ve karar alma kurallarının ne olacağı, uygulamaları kimin yapacağı, bütçenin sağlanması ve bütçe denetimleri vb. gibi ilk ağızda sayılabilecek birçok sorunun hiçbirinin yanıtı olmadan başkanlar "müjdeyi" veriyor.

Her şeye rağmen, belediyelerin "katılım" istediğini inandırıcı bir varsayım olarak kabul edebiliriz.

Galiba (en azından sosyal demokrat ya da popülist politikaları sol popülizm olarak uygulamayı yeğleyen belediyelerde) bir katılım isteksizliğinden çok, katılım bilgisizliği ve katılımcı süreç tanımlayamama (belki daha da çok bu konuyu araştırmamak ve yüzeysel olarak geçiştirmekle yetinmek) gibi bir durum söz konusu?

Akın Atauz